

A VÁROS

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMÜVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI KÖZLÖNY.

Főszerkesztő:

DR. K. TÓTH MIHÁLY
tanácsnok.

Felelős szerkesztő:

KONCZ ÁKOS
főleváltáros, tb. tanácsnok.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona
Egyes szám ára 20 fillér.

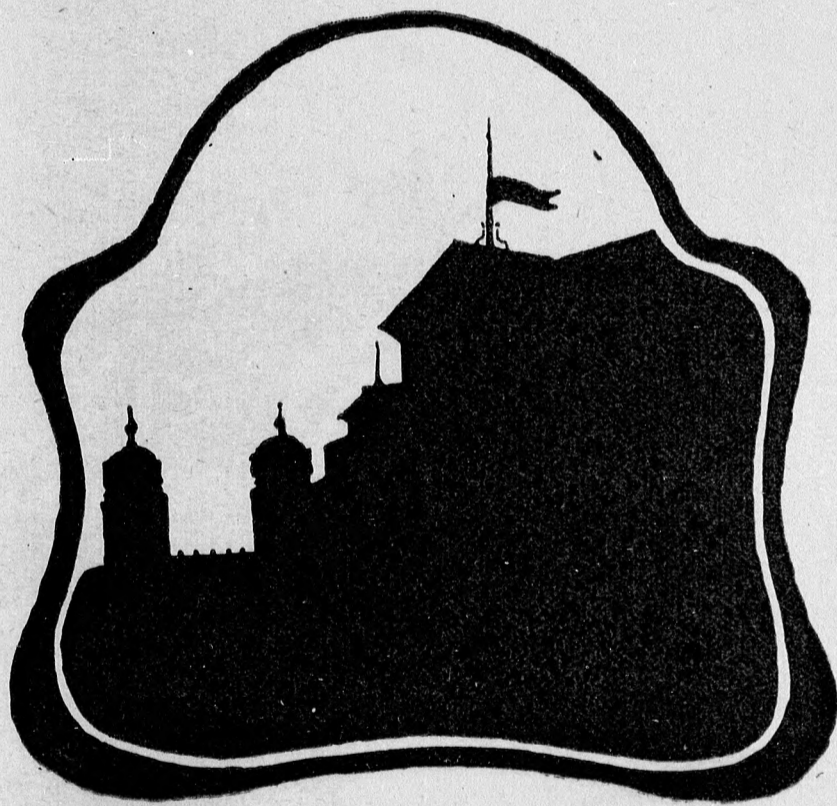

Megjelenik minden hó 1-én
és 15-ik napján.

SZERKESZTŐSÉG:

Városház, Földszint 8. Ide kérjük a kéz-
iratokat.

KIADÓHIVATAL: Városi könyvnyomda-vállalat irodája, mely az elő-
fizetési díjakat és hirdetések felveszi.

Kiadótulajdonos: Debreczen szab. királyi város könyvnyomda-vállalata.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre. . . . 6 kor.
Egyes szám 20 fillér.

Megjelenik minden hó
1-ső és 15-ik napján.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városhaza, földszint 8. szám.
Ide kérjük a kéziratokat.

KIADÓHIVATAL:
Városi könyvnyomda-vállalat
irodája. Ide küldendők az elő-
fizetési díjak és hirdetések.

== KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI KÖZLÖNY. ==

Főszerkesztő: Dr. K. TÓTH MIHÁLY tanácsnok. ♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS főlevélláros, tb. tanácsnok.

A debreczeni egyetem ügye.

Irta: Zsigmond Sándor.

„Mi, e törvénycikket s mind azt, ami abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helyben hagyjuk, megerősítjük s mind magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk“.

Ezek a királyi szavak képezik az 1912. évi XXXVI-ik törvénycikk záradékát: a törvény szentesítését. — Ezek a királyi szavak teszik fel a koronát arra az évtizedes éber munkára és arra az áldozatkészségre, melyet Debreczen város közönsége és a magyarországi református egyház tiszántuli egyházkerülete végzett és áldozott azért, hogy a nagy magyaralföld metropolisában, Debreczenben, a háromszázados ősi kollégium helyén „tanszabadsággal felruházott királyi tudományegyetem“ állíttassék fel.

Két évtizedes komoly munka, milliókra menő áldozat kellett ahoz, hogy a versengő, az emelkedni kívánó városok sorában Debreczené legyen a pálma; hogy Debreczen város az egykor csak címzetes „Universitas Debrecini“ helyett, 1912-ben valóságos „tanszabadsággal felruházott királyi tudományegyetemet“ nyerjen.

Midőn ezen, városunk jövő kulturális fejlődésének biztos alapját képező törvényalkotásnál, mintegy határkőnél megállunk, nem kívánunk „vissza szállni a messze múltba“, hogy megrajzoljuk, mit tett Debreczen városa főiskolájáért s milyen kulturális munkát végzett ez a főiskola három századon át úgy a magyarság, mint különösen az alföldi magyar református nép közművelődése érdekében.

Ezt a visszatekintést megtette, elvégezte az az Emlékirat, melyet városunk közönsége pár évvel

ezelőtt kiadott, bizonyítva Debreczen városának a harmadik egyetemhez való elévülhetetlen érdemét s jogát.

Most tehát csak az alapvető munkára és a döntő lépések összefoglalására fektetjük a súlyt. Az alapvető munkára azért, hogy némi félreértést eloszlassunk, a döntő lépésekre azért, hogy egyseges képet alkothassunk úgy arról, amit tettünk, mint arról, amit még tennünk kell az egyetemért.

Alapvető munka.

A magyarországi reformátusok 1891—1893-ban Budapesten tartott zsinata által alkotott és királyi szentesítést nyert törvényeinek 405-ik szakasza felsorolván azokat a köznevelési és közoktatási intézeteket, melyeknek felállítása és fenntartásához az 1791. évi XXVI. t.-c. alapján elévülhetlen és kétségtelen joga van, a 4-ik pontban a theologiai jogi, középiskolai tanárképzővel kapcsolatos bölcsészeti fakultáson kívül jogkörébe veszi az egyetemet is.

Ez az egyházi törvény királyi szentesítést nyert. Ezzel a magyarországi református egyháznak teljes egyetem felállításához jog van biztosítva s tul van minden kétségen, hogy ha a református egyház hagyományos szegénysége e jog megvalósításának útjában nem áll: azóta legalább három karral, teljes erőben működő csonka egyeteme lenne Debreczennek s ehez megnyerte volna a törvényhozástól a fakultacio jogát is.

Fel kellett ezt jegyezni itt azért, mert a tárgyalások folyamán hangzott el olyan megjegyzés, mintha a református egyháznak nem lenne joga egyetem állításához.

A fentebb idézett egyházi törvényszakasz értelmében adott az országos zsinat felhatalmazást a tiszántuli egyházkerületnek arra, hogy

IFJ. BARTHA ISTVÁN
DEBRECEN, KOSSUTH-UTCA 35.

**KÖVEZŐ-MESTER ÉS
UT-ÉPÍTÉSI VÁLLALKOZÓ**

Elvállal kocsitútak, gyalogjárdák, udvarok, kapubejáratok kiburkolását terméskövel, kockakövel vagy téglával, vidéken is. Költségvetéssel szívesen szolgálók. — Telefon 785. szám.

meglevő theologiai és jogi akadémiaja mellett, szervezze és állítsa fel a középiskolai tanárképzővel kapcsolatos bölcsészeti akadémiát.

E megbízás folytán indult meg a mozgalom — az erőgyűjtés, tőkeszerzés munkája.

Mint tudjuk, 1893-ban nagy lelkesedések közt tartatott meg Debreczenben október 27-én, a Debreczen város színét-javát felölelő első értekezlet, melyen egyhangu lelkesedéssel csatlakozott a város társadalma az egyetem létesítésének eszméjéhez.

Az országos gyűjtés hasonlóan nagy lelkesedéssel indult meg. Majdnem tehetetlennek látszó kicsiny, maroknyi gyülekezetek jártak elől jó példával s hozták meg nemes lelkesedéssel áldozatukat. Ezreket a nagyok, filléreket a kicsinyek...

De... s ez a csodálatos és egyszersmind jellemző minden emberi alkotásnál, hogy e mozgalom résztvevői között is sokan, elragadtatva az eszme által, de számot nem vetve az erőikkel, már az első kezdeményező lépéseknél a teljes egyetem létesítésének kérdését vetették fel. Holott egy kis számvetés után rájöhetek volna, hogy aminek megalkotására maga az állam is csak egy-egy félszázadon belől mer és tud vállalkozni; azt a szegény református egyház, — mert hiszen ekkor még „protestáns egyetemről“ volt szó — nem lesz képes megvalósítani.

Iratink közt kétségtelen nyomára találnak annak, hogy a teljes egyetem létesítésének felvetése épen a legbuzgóbb vezérek aggodalmát keltette fel, nem kis keserőséggel tapasztalta azt, hogy módos, tehetős egyének megvonják közreműködésüket a „kissebb“ alkotástól azon a címen, hogy nekik *csonka egyetem* nem kell, tehát ezt nem támogatják. Amarra meg úgy sincsen elég erő: tehát sem ide, sem oda — áldozatot nem hoznak.

Ez első mozgalom félig-meddig megfeneklése után — egy évtized repült el. Számba véve az eredményt, kitűnt, hogy az országos gyűjtésből mintegy fél millió korona van együtt azon a három tanszék alapítványon kívül, melyet Debreczen város közönsége és a debreczeni református egyház helyezett kilátásba. Több, nagy tanszék alapítvány pedig néhány év alatt kinövi magát s módjában lesz az egyházkerületnek a bölcsészeti tanszak fejlesztése. Ekkor a tiszántuli egyházkerület elérkezettnek látta az időt, hogy az alvó, de meg nem halt leányzót életre keltse.

Ujabb erő gyűjtésére hívta hát fel az egyeseket, egyházakat s 1906-ban kimondta, hogy a bölcsészeti fakultást felállítja s egyelőre a humanorák és az irodalom és történelem tanszékeit rendszeresítve, a tanárképzést megkezdi.

Az államtól megnyerte azt a biztosítást, hogy addig is, míg a fakultáció jogáról szó lehetne, a fakultás hallgatói az állami egyetemek akár-

melyikén épen úgy levizsgázhatnak, mintha annak hallgatói lettek volna s e biztosítás alapján az 1908-ik évben a tanárok megválasztották s működésüket megkezdték.

Eközben mind erősebb mozgalom indult meg s mint egy nemzeti kérdés propagáltatott országszerte a harmadik egyetem kérdése. Megmozdult Kassa, Szeged, Pozsony, Pécs, Temesvár. Debreczen maga 1906-ban (nov. 26.) bizottsági közgyűlésén mondta ki, hogy: „miután a debreczeni főiskola egyetemmé való átalakítása a városra úgy szellemi, mint anyagi tekintetben első rangú érdek, azt a nagy üggyhöz méltó áldozatokkal is megvalósítani óhajtja.“ Nagy bizottságot szervez tehát. Felhatalmazza azt a főiskola főhatóságaival tanácskozássra s részletes munkát vár az eljárás módozataira, a létesítendő egyetem kereteire, a költségekre s különösen a város hozzájárulásának mértéke és fedezetére nézve. (1906—278/15,981/15,879. bkgy. sz.)

A főiskola főhatósága késznek nyilatkozott a tárgyalásra. Már ekkor átesett a vezetőség egy másik nagy csalódáson is. Az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtásának módozatait, a protestáns egyházak egyházi és iskolai szükségleteit felsoroló „Emlékirat“ készítői, a felsőbb oktatásra felvett összegben 300,000 koronát vettek fel a debreceni bölcsészeti fakultás címén. Ezt az összeget a bizottság egy tagjának ezzel az indokolásával: „ez tisztán Debreczen dolga“, a bizottság törölte. Ezek után nem volt mit várni többé. Az egyetemi nagybizottság már biztosan referálhat a megbízást adó közönségnek, hogy a tiszántuli egyházkerület kész lesz a jogi és bölcsészeti tanszék alapokat, a könyvtár és szertárak használati jogát s ha szükség lenne rá: a Péterfia-utca elején birtelkekből a szükségeseket az egyetem céljaira átengedni.

Igy hozta meg a város törvényhatósága 1908 március hó 26-án, az egyetemi bizottság javaslatai alapján, első konkrét határozatát, melyben 2.200,000 korona építési és kisajátítási költséget, a Szent-Anna-utca végén és a Czegléd-utcai temető előtt fekvő telkeket, a városi közkórházat, a bábaképezdét az egyetem céljaira az államnak felajánlja.

Az egyetemi nagy bizottság első munkálkodása befejezést nyer az „Emlékirat“ elkészítésével és egy nagy küldöttség szervezésével, melyben nemcsak Debreczen összes közreműködési tényezői, hanem északkeleti Magyarország vármegyei s városai is résztvettek volna.

Ennek a küldöttségnek szervezése a tanácsra bízott s egyes országos nevű férfiakon kívül Máramaros, Ugocsa, Bereg, Szatmár, Szilágy, Bihar és Nagyvárad, Zemplén, Szabolcs, Hajdu, Békés, Jásznagykun-Szolnok, Heves, Borsod, Mis-

kolcz törvényhatóságai, Nyiregyház városa kérték fel a nagy küldöttségben részvételre.

Alig pár kivétellel, mindenik törvényhatóság lelkesen fogadta a meghívást s készséggel jelentette be csatlakozását, Debreszen mozgalmának támogatását.

Az országos politikai helyzet 1908-ról 1909-re fordulóban változott. A helyzet tehát nem kedvezett s így a kormánynak küldöttségileg megkeresése is elmaradt. Az ügy érdemére nézve azonban ez a halasztó incidens nem volt káros befolyással.

A tanács folytonos éberséggel kísérte a mozgalmat s az egyetemi újabb szervezett bizottságot is dolgoztatta aszerint, amint a versenyző városok mozgalmá újabb, teljesebb, tisztább ajánlásokat hozott felszínre.

Bizalmas értekezletek tartottak. Ennek egy teljesen kimerítő és a végeredményre döntő befolyást gyakorló határozat lett az eredménye, mely az 1910. évi 217. számú határozatban jutott végleges kifejezésre.

Ez a határozat kimondja:

1-ör, hogy a közönség a Debreczenben felállítandó tudomány egyetem számára, az előkészített vázlatrajzok szerint, kettő számú tantermet stb.

2-ör, bővíti a városi közkórházat a 113—1910. bkgy. sz. közgyűlési határozat szerint.

3-ör, felépíti a járványkórházat a 342—1909. bkgy. sz. közgyűlési határozat szerint.

4-er, épít népszanatóriumot.

5-ör, átengedi a bábaképző kész intézetet.

6-ör, mindezek előállítására felajánl 5 millió koronát, mely összegbe a kórházakra már megállapított állami hozzájárulás és szanatórium-egylet által felajánlott összeg is beszámítandó.

Kimondatott a határozatban az 5 millió hozzájárulásnak kölcsön útján fedezése, az egyetemi nagybizottság újja szervezése, megbízott a tanács az ügy folytonos figyelemmel kísérésevel, dr. Láng Lajos képviselő pedig felkérte, hogy hathatós befolyásával az ügyet sürgesse.

E közgyűlési határozat folytán (11,140 és 11,557—910. sz.) a tanács a maga részéről kiküldi az egyetemi bizottságba a polgármestert, a főjegyzőt, a tiszti főügyészt, kultur tanácsnokot és a főmérnököt. Megbizást ad a polgármester, főjegyző, ügyész és számvevőnek a kölcsön kedvező kieszközlésére s a közgyűlési határozatot megerősítés végett a m. kir. belügyminiszterhez felterjeszti

E mozgalom, s a testet öltő ajánlatok provokáló hatással vannak a tiszántuli egyházkerület vezéreire. Nem mintha idegenkedtek volna attól az eszmétől, hogy a debreczeni főiskola egyetemi rangot nyerjen, teljes egyetemmé fejlesztessék. Hiszen az előző munkálatokban eléggé fényes tanu-

jelét adták annak, hogy a főiskola fejlesztését akarják, kívánják s ez érdekből messzemenő áldozatra készek. Arra azonban, hogy a főiskola megszűnésével állami intézménnyé legyen, közre nem működhetek. Legalább egyelőre nem. Kezük ez áldozatok szabad meghozatalainál bizonyos mértékig kötve volt. Kötve volt a legtöbb nagy alapítvány alapító-levele által.

A tanárképzés céljára összegyűlt alap nagy részét a református egyházak hozták össze, — határozottan felekezeti érdekből cselekedték ezt. — Ellenkező feltevést még csak képzelni sem lehet... Mint a debreczeni egyház a maga nagy alapítványánál, úgy egyesek is a maguk alapítványánál alapító-levelebe vették azt a kikötést, melyszerint alapítványok addig, is úgy adatik „míg a létesítendő egyetem a protestáns keresztyén szellemi és hazafias magyar nyelvű tanítás meg nem szűnik.“ Ezt a kikötést foglalja be a debreczeni egyház alapító-levelébe 1912-ben.

Pedig a debreczeni egyház alapító-levele már azzal a tiszta tudattal készült, hogy nem protestáns, hanem állami egyetem pénzforrását növeli alapítványával. A régiebbek azonban határozottan a protestáns tanügyre, kizárólag a debreczeni főiskolára, annak fejlesztésére vannak adva.

Főgondnok, püspök, az egyházkerület összes tényezői esküvel vannak kötelezve, hogy az alapokat fenntartják, meg nem csonkítják, elidegeníteni nem engedik. A tárgyalások folyamán, egyik bizottsági gyűlésen az egyházkerületi főgondnok hivatkozik is esküjére (1908 febr.) kijelentvén, hogy ő, vallamint az egyházkerület tényezői, az egyházkerület egyenes megbízása és felhatalmazása nélkül tanszék alapoknak az állami egyetem részére átengedését még csak kilátásba sem helyezhetik, nem hogy arra határozott és lekötő ígéretet tehessenek.

A dolog azonban megérett itt is. Nem azért, mintha igazuk lett volna azoknak, kik támadták az egyházkerület vezetőségét s úgy okoskodtak, hogy az alapítók alapítványait az iskola fejlesztésére, tehát az egyetemre is tették s így a főiskola vagyonát képező alapok minden aggály nélkül adhatók az állami egyetemre. Hanem igenis azért, mert az egyházkerület időközben biztosítékot nyert első sorban arra, hogy theologiai fakultása a maga egészében szerves kiegészítő részét fogja képezni az állami egyetemnek, hogy a lelkészképzői tisztán az egyház autonóm jogkörébe tartozand. De biztosítékot nyert arra is, hogy felszabaduló tanszék alapjait teljes egészében a középiskolai tanárképző szeminárium berendezésére fordíttatja s így a protestáns szellemű tanári képzésre a kívánt befolyása végéreményben ugyanazt a célt, mit a bölcséleti fakultással kívánt elérni — teljesen biztosíthatja.

A tiszántuli egyházkerület vezérei teljes tu-

datában voltak annak, hogy áldozatot hoznak Debreczenért a régi szoros viszony következtében s áldozatokkal bizonyosságot tesznek arról, hogy hivatásuk magaslatán állnak ott, hol nemzeti érdekből, a nagymagyaralföld szinmagyarságának intellektuális kell gondoskodni.

Igy érlelődött meg a tiszántuli egyházkerületnél, hogy a harmadik egyetemnek Debreczenben felállítása érdekében hajlandó tanszék alapjaiból évi 100, illetőleg 115,000 korona járadékot biztosítani, s nagy könyvtárát, szertárait használat végett az egyetem rendelkezése alá bocsátja.

(Folyt. köv.)

Rendes közgyűlés.

1914 május 29.

Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizottsága 1914. évi május hó 29-ikén rendes közgyűlést tartott Domahidy Elemér főispán elnöklésével. A közgyűlésen jelen voltak: Domahidy Elemér főispán, Kovács József polgármester, Körner Adolf polgármesterhelyettes főjegyző, Szabó Kálmán és Csóka Sámuel tb. főjegyző, tanácsnokok. Dr. Vargha Elemér, Medgyaszay Miklós és Dr. Tóth Emil tanácsnokok, Dr. Magoss György főügyész, Dr. Dóczy Emil tb. főügyész, Rostás István rendőrfőkapitány, Roncsik Lajos árvaszéki elnök, Kovács Kálmán ülnök, Koncz Ákos tb. tanácsnok, főlevéltáros, Szabó István, Koszorus Kálmán pénztárnokok, Szabó Elek, Dr. Hegedüs István és Dr. Vásáry István tb. tanácsnok aljegyzők, Sz. Nagy Lajos tb. főszámvevő, Kondor Kálmán főszámvevő, továbbá: Bakóczi Gábor, Dr. Balkányi Ede, Dr. Balkányi Miklós, Bárdos Géza, Bernhardt Sándor, Berzöffy Vince, Biczó Gyula, Blaskovics Mihály, ifj. Bozzay Pál, Böszörményi Imre, Dr. Burger Péter, Borsos József, Csanak József, Csurka István, Cziffer Nándor, Dávidházy Kálmán, Debreczeni Jenő, Debreczeni Lajos, Dicsőfi József, Erdődy Lajos, Dr. Ferenczy Gyula, Dr. Fráter Imre, Dr. Freund Jenő, Dr. Gábor Jenő, Gyarmathy István, Herczeg János, Hoffmann Sándor, Horváth János, Jánosi Zoltán, Jóna János, ifj. Jóna János, Jóna Vince, Juhász Ignác, Kónya Lajos, Dr. Kemény Mór, Dr. Kenézy Gyula, Kernhoffer József, ifj. Kertész István, Kertész László, Király József, Dr. Kiss Gyula, Komlóssy Dezső, Kontsek Géza, Dr. Körösi Kálmán, Dr. Legányi Gyula, Márk Endre, Márkus Jenő, Dr. Márton Kálmán, Medgyesi Ferenc, Molnár Kálmán, Muraközy László, Nagy Jakab, Nagy Lajos, Nagy Pál, Otrokocsi Végh János, Pálffy Gábor, Patay József, Pavlovits Károly, Dr. Petzkó Ernő, Poroszlai László, Publig Ernő, Dr. Révi Nándor, Rickl Antal, Rochlitz Artur, Somossy László, Suhajda Béla, Sümeghy Ferenc, Dr. Szántó

Sámuel, Dr. Sz. Szabó László, Dr. Szöllös Dezső, Tafler Ignác, Thieszen Artur, Dr. Tüdös János, Dr. Ujfalussy József, Varjas Imre, Váray János, Vecsey Zoltán és Zelinger Ede biz. tagok.

Domahidy Elemér főispán elfoglalván az elnöki széket, szomorodott szívvvel emlékezik meg a nagy Kossuth Lajos fia Kossuth Ferenc volt kereskedelmi miniszter elhalálzásáról. Bejelenti, hogy a városi Tanács a város közönsége nevében részvéttáviratot intézett a megboldogult özvegyéhez. azonban ez alkalommal nem mulaszthatja el, hogy a magyar nemzetet a nagy államférfi elhunytával ért veszteség felett érzett fájdalomnak kifejezést ne adjon, s javasolja, hogy a közgyűlés Kossuth Ferenc emlékét jegyzőkönyvében örökítse meg.

Megemlékezik továbbá Huttfleisz Kázmér bizottsági tagnak haláláról, ki hosszú ideig érdemes tagja volt a törvényhatóságnak. Emlékét jegyzőkönyvbe kéri megörökíttetni.

Ezek után bejelenti, hogy a város polgármesteréhez két írásbeli indítvány érkezett be, egyik Sümeghy Béláé, ki a Csapó-utca elejének rendezését, a másik Zelinger Edéé, ki a tüdőbeteg gondozó intézet részére megszavazott 10,000 korona segély kiutalását sürgeti.

Ezzel a közgyűlést — ödvözölve a megjelenteket — megnyitja.

1. Polgármesteri jelentés a folyó évi március és április hónapokról.

I. Közegészségügy.

A közegészségügyi viszonyok március hónapban a február havihoz képest valamivel kedvezőtlenebbek voltak. Több volt a halálozás és megszorodott a vörheny betegek száma, mi mellett a légzőszervek hurutos bántalmái uralkodtak. Kétségtelenül része volt ebben a március havi rendkívüli nedves, esős időjárásnak. Fertőző betegségek közül előfordult vörheny 31, szamárhurut 4, hasihagymáz 1, járványos fültőmirigylob 39, roncsoló toroklob 18, kanyaró 10, bányahimlő 2, gyermekági láz 1 esetben.

Halált okozott 6 vörheny, 2 roncsoló toroklob és 1 gyermekági láz.

A piacvizsgálatok rendszeren megtartottak és kielégítőek voltak a tapasztaltak.

A közegészségügy ápril hónapban jelentékenyen javult. A halálozás száma egyenlő volt ugyan a március hónappal, de a megbetegedések száma nagy mértékben csökkent és a lefolyás is enyhe volt. Különösen feltűnő volt a ragályos betegségek csökkenése, mert míg márciusban 106 ilyen betegség fordult elő, addig ápril hónapban csak 66. Ezen betegségek nagy részét is a teljesen veszélytelen fültőmirigylob és kanyaró esetek tették ki; halálozás pedig ápril

hónapban ragályos betegségben egy sem történt. Ellenben sok volt a gümőkór elhalálozás, aminek oka az, hogy a tél folyamán legyengült gümőkóros betegek rendszerint ápril és májusban halnak el.

A betegek gyógykezelése, piaci rendtartás, köztisztaság és általában a orvosrendészet tekintetében a viszonyok kielégítőek voltak.

A védhimlő oltások előkészítő munkái megtették.

Népesedés.

A két hónap alatt született a város belső és külső területén 572 gyermek, meghalt 332 egyén; házasságra lépett 120 pár.

Közkórházi forgalom.

Március hónapra átjött 330 beteg; március és ápril hónapban felvétetett 735; kibocsátott 727 egyén; meghalt 54 egyén; ápril végén ápolás alatt maradt 284 egyén.

A kerületi tiszti orvosok 617 fentjárom és 210 fekvő szegény beteget és cselédet gyógykezelték.

Mentőegylet működése.

A hatóság igénybe vette 97, magánosok 88 esetben.

II. Rendészet.

Letartóztattak: magánlaksértésért 2 egyént; erőszakos nemiközösülésért 3 egyént; leánykerítésért 1 egyént; lopásért 10 egyént; csalásért 2 egyént; sikkasztásért 3 egyént; rendőri kihágásért 518, összesen 539 egyént.

Átadtak a kir. ügyészségnek 21 egyént, rendőrileg intéztek el 518 ügyet, összesen 539.

A városról eltoloncoltak 96 egyént; a városon keresztül 118-at; kényszer utlevéllel kiutasítottak 84 egyént, összesen 298 egyént.

III. Iparügy.

Iparengedéllyel vagy iparigazolvánnyal elláttak 134 egyént, kik ipariskolai alapra 1620 koronát fizettek be a házipénztárba. Munkakönyvet kiadtak 191 darabot.

IV. Katonaügy.

Mint átkelőt beszállásoltak 6 tábornokot, 17 törzstisztet; utóállítottak 2 idegen egyént. Előfogatot adtak 2 esetben.

V. Adóügy.

Befizettetett a két hónap alatt állami adó és kamatban . . . . . 153,028 K 79 f.
Országos betegápolási pótdob. . . . . 7804 „ 14 „
Hadmentességi díjban . . . . . 2652 „ 74 „
Fegyveradóban . . . . . 114 „ 70 „
Házalási adóban . . . . . 18 „ — „

Idegen adó és illetékben	10,310 K 59 f
Orsz. gazd. munkás- és cseléds. pénztár	315 „ 60 „
Keresk. és iparkamarai illetékbe	4081 „ 22 „
Nyirviz szabályozási járulék	2436 „ 86 „
Utadóba	12,749 „ 11 „
Ebadóba	524 „ — „
Egyházi adóba	5480 „ 48 „
Végrehajtási költség	3749 „ 51 „
2 ^o / _o -os ipariskolai adóba	2048 „ 32 „
2 ^o / _o -os tűzivaltság	2048 „ 32 „
3 ¹ / ₂ ^o / _o -os alamizsna váltság	3584 „ 53 „
56 ¹ / ₂ ^o / _o -os községi pótdadó	57,865 „ 39 „

VI. Középitkezés és erdészet.

Megemlítem, hogy ápril. hónapban a rendőrségi palota építése és az egyetemi klinikák földmunkái megkezdődtek. — Erdészetre megemlíteni valóm nincs.

VII. Községi bíróság ügyforgalma.

Február hónapról hátralék nem maradt	—
Március és áprilisben új panasz érkezett	667
Ebből elintéztetett ítélettel	230
Közbeeső végzést hoztak	148
Egyezséget kötöttek	65
Megszűnt	224
Hátralék nem maradt	—
Vidéki megkeresés érkezett	66
Végrehajtás elrendeltetett	137
„ foganatosított	158
Felebbezés felterjesztetett	60
Árverés elrendeltetett	90
„ foganatosított	105
Utlevél kiadatott	22

Március 4-ikén meghalt Szilágyi József házipénztári tiszt, március 9-én Simon Miklós rendőrkapitány. Mindketten hosszú időn keresztül szolgálták a várost hűséggel.

Az Aczél Géza főmérnök ügyében a szakértői vélemények beérkeztek, s az ügy ügyészi indítvány megtétele véget kiadatott Dr. Dóczy Emil tb. főügyésznek.

A postapalota építése tárgyalás alatt áll. Az egyetem alapkövetétele a legközelebbi jövőben megtörténik.

Jelentem végül, hogy a bizottsági közgyűlés azon határozatából kifolyólag, hogy az új rendőrségi szabályrendeletek f. év május 1-én életbe léptetendő, a szükséges intézkedéseket megtettem.

186—11,764—1914. bkgy.

Határozat.

A közgyűlés a jelentést tudomásul veszi.

2. **Belügyminiszteri leirat** a bábgyakorlatra vonatkozólag 346—1913. bkgy. sz. alatt

alkotott helyhatósági szabályrendelet jóváhagyása ügyében.

Határozat.

189/6880—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a leiratot tudomásul veszi.

Miről a városi Tanácsot az iratok kapcsán értesíti.

3. Belügyminiszteri leirat az egyetemi kórház építkezése, illetve építész tiszteletdíjának fedezete ügyében 299. és 470—913. bkgy. sz. a. hozott közgyűlési határozatokra vonatkozólag.

Határozat.

190—11,888/1911. bkgy. sz.

M. kir. Belügyminiszter urnak az egyetemi kórház építkezési költségeihez való városi hozzájárulás, illetve építész tiszteletdíjának fedezete tárgyában hozott 299—1913. és 470—1913. bkgy. sz. közgyűlési határozatok jóváhagyása ügyében kelt 78,039—1914. III. c. s. leiratát a bizottsági közgyűlés tudomásul veszi.

Miről a városi Tanácsot az iratok kapcsán értesíti.

4. Belügyminiszteri leirat a város által a Nagyléta—székelyhidi h. é. vasut kiépítésére megszavazott 150,000 K segély tárgyában.

Határozat.

191/7826/11,675—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanács azon javaslatával szemben, hogy a Belügyminiszter leirata tudomásul vétessék, a jog- és pénzügyi bizottság javaslatát fogadja el és kimondja, hogy miután a belügyminiszteri leirat szerint a közgyűlés által a hozzájárulás ellenében megállapított feltételek közül a m. kir. Belügyminiszter ur éppen azokat nem hagyta jóvá, amelyek biztosítják a várost, hogy a vasut a város forgalmi és közgazdasági érdekeit szolgálja, — felkéri a Belügyminiszter urat, hogy a 223—1913. bkgy. sz. határozatot változatlanul jóváhagyni méltóztassék, mert amennyiben ez be nem következne, abban az esetben a megszavazott hozzájárulási összeget kifizetni nem fogja és az ide vonatkozó határozatát kénytelen lesz hatályon kívül helyezni.

Ezen határozatot 15 napi közzemle után, az esetleges felebbezéssel m. kir. Belügyminiszter urhoz felterjeszteni rendeli.

5. Belügyminiszteri leirat a városok leg-sürgősebb hitelszükségleteinek kielégítése tárgyában.

Határozat.

192/10,881/11,890—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanács javaslatának elfogadásával a legnagyobb elismeréssel adózik

a nm. m. kir. Belügyminiszter urnak azon hatóság támogatásáért, amelyben a magyar városokat a mai súlyos gazdasági helyzetben azáltal részesítette, hogy lehetővé tette részükre azt, hogy a folyó évi hitelszükségleteiket egy nyugodt, hosszú lejáratu kölcsönrel kielégíthessék.

Megállapítja ugyan, hogy ezen kölcsön feltételei tényleg súlyosak, azonban ennek okát a mai gazdasági helyzetben keresi és találja meg, a maga részéről azonban a kölcsönből részesedni nem kíván.

Miről a városi Tanácsot az iratok kapcsán értesíti.

6. Honvédelmi miniszteri leirat a m. kir. honvéd főreáliskolában megüresedett két Andaházy—Szilágyi Mihály alapítványi hely betöltése iránt.

Határozat.

193/10,105—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a Tanács javaslatát elfogadja s a honvéd főreáliskolában megüresedett egyik alapítványi helyre Kertész Árpád ifjút hozza javaslatba.

Mint hogy ezen bemutatás után az egyik alapítványi hely betöltetlenül marad, a közgyűlés felhatalmazza a városi Tanácsot, hogy záros határidőn belül újból hirdessen pályázatot, a beérkezett kérvényeket bírálja el s a m. kir. honvédelmi Miniszter urhoz június 20-ig terjessze fel,

Miről a városi Tanácsot értesíti.

7. Jász-Nagykun-Szolnok vármegye közönségének átirata a mértékHITELESÍTÉSI törvény módosítása tárgyában kelt feliratának támogatása iránt.

Határozat.

194/11,889—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a Jásznagykunszolnokmegye átiratát hasonló szellemű felirattal támogatja.

8. Abaujtorna vármegye közönségének átirata a magyarországi fürdők érdekei megvédésére és emelésére irányuló fürdőtörvényalkotása ügyében kelt feliratának támogatása iránt.

Határozat.

198/11,891—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanácsnak a jog- és pénzügyi bizottsággal egyező javaslatát elfogadja és kimondja, hogy Abauj vármegye feliratát pártolja s a m. kir. Miniszterelnök urhoz hasonló szellemű pártoló feliratot intéz.

Miről a m. kir. Belügyminiszter ur felirat útján, a városi Tanács az iratokkal jegyzőkönyvi kivonaton értesítendő.

9. Szabolcs vármegye közönségének átíratata a gazdasági ismétlő iskolák reformja tárgyában kelt feliratának támogatása iránt.

Határozat.

199/2996—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a feliratot hasonló szellemű felirattal támogatja.

Miről a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter urat felirat útján és Szabolcs vármegyét értesíti.

10. Szilágy vármegye közönségének átíratata a fertőző betegségek leküzdésére és azok terjedésének meggátlására irányuló törvény alkotása végett kelt feliratának támogatása iránt.

Határozat.

200/11,892—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanácsnak, a jog- és pénzügyi bizottság véleményével egyezően, Szilágy vármegye feliratát pártolja s a m. kir. Belügyminiszter urhoz pártoló feliratot intéz.

Miről a városi Tanácsot az iratok kapcsán értesíti.

11. Az ujonnan szervezett két első osztályu rendőrkapitányi, négy másod osztályu rendőrkapitányi, egy pénztári tiszti, egy segédnyilvántartói és az esetleg megüresedett állásoknak választás útján betöltése.

Határozat.

201/1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a kijelölt választmány tagjait Dicsőfi József, Kenézy Gyula dr. és Márk Endre biz. tagokat egyhangulag megválasztja; elnöklő főispán ur pedig Fráter Imre dr., Freund Jenő dr. és Komlóssy Dezső biz. tagokat kinevezi.

Megválasztottak I. o. kapitányokká: Mile Pál tb. rendőrkapitány, Dr. Harsányi Imre tb. rendőrkapitány.

II. o. kapitányokká: Komlóssy Pál tb. rendőrkapitány, Kiss József r. fogalmazó, Hortobágyi Ernő dr. tb. fogalmazó, Budaházy Jenő r. fogalmazó.

I. o. rendőr fogalmazónak: Pető Pál közig. gyakornok, Dr. Tóth Gyula közig. gyak., Dr. Olasz Vilmos közig. gyak., Dr. Tóth Lajos közig. gyak., Vass János közig. gyakornok.

Pénztárosi állásra: Huszár Gyula h. számszt.

Segédnyilvántartónak: Király Ferenc irnok.

12. Elhalálozás folytán megüresedett irnoki állás választás útján betöltése.

Határozat.

215/1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a megüresedett irnoki állásra Kiss Ferenc igazolványos őrmestert választotta meg.

A megválasztottak a hivatalos esküt a közgyűlés színe előtt letették.

13. A városi közkórház 1913. évi zárszámadásának és 1915. évi költségelőirányzatának megállapítása.

Határozat.

216/1914. bkgy. sz.

A törvényhatósági bizottsági közgyűlés a városi közkórház 1915. évi költségelőirányzatát elfogadja és elfogadásra ajánlja a közkórház 1913. évi zárszámadását is és az ide vonatkozó számadási iratokat m. kir. Belügyminiszter urhoz felterjeszteni rendeli. Egyidejűleg felhívja a bizottsági közgyűlés a közkórházi igazgatót, kórházi bizottságot és a városi tanácsot, miszerint tekintettel az egyetemi kórház felépítésével származandó viszonyokra, — a városi közkórház újra szervezésére, válságos pénzügyi állapotának gyökeres orvoslására s rendezésére és általában a mai követelményeknek megfelelő városi közkórház létesítésére vonatkozólag, a kórház jelenlegi helyéről kitelepítése kérdésével kapcsolatosan, részletes indokolt előterjesztést tegyen.

14. Csokonai kör előterjesztése a város szabad királyi városi rangra emelése 200 éves évfordulójának megünneplése iránt.

Határozat.

217/11,676—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés kimondja, hogy a két százados évfordulót megüli és megbizza a városi Tanácsot az ide vonatkozó javaslat beterjesztésével.

15. Tanácsi előterjesztés a Debreczen—Nyirbátori h. é. vasut nagyerdei összekötő vágánya kihelyezése ügyében.

Határozat.

218/11,674—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanácsnak, a jog- és pénzügyi bizottság javaslatával szemben, a Dr. Márton Kálmán indítványát fogadja el és kimondja, hogy a debreczen—nyirbátori vasut összekötő vágányainak felbontásával a vasut akként vezettessék, hogy ezen vasut a nánási vasut vágányain induljon ki és haladjon a nyulási megállóig, ahonnan a nagyerdő alatt építtessék meg az összeköttetés a jelenlegi nagyerdei külső erdőöri csöszháznál levő megállóig, ahol

Határozat.

228/11,896—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanácsnak, a gazdasági, jog- és pénzügyi bizottság javaslatával egyezően elhatározza, hogy a Magyar Gazdaszövetséget a város nevében 1915. évben meghívja. Ezen országos gyűlés fogadtatása rendezése és költségére a Debreczeni Gazdasági Egyesület előterjesztésére 10,000, azaz Tizezer korona összeget szavaz meg és elrendeli, hogy ezen összeg az 1915. évi költségvetésbe felvétsék s megbizza a városi Tanácsot, hogy a Magyar Gazdaszövetséget az 1914. évi június 17-én Temesváron tartandó országos gyűlésén Debreczen sz. kir. város nevében meghívja és a további teendők felől intézkedjék

Ezen határozat 15 napi kifüggesztési határidő után, jóváhagyás véget a Nagyméltóságú Belügyminiszter urhoz felterjesztetni rendeltetik.

25. Nyomdai alkalmazottak kérvénye fizetési osztályba sorozásuk iránt.

Határozat.

229/11684—1914. bkgy.

A közgyűlés a városi Tanácsnak a jog- és pénzügyi bizottság javaslatával egybehangzóan tett javaslatát elfogadja és kimondja, hogy a városi nyomdának az alkalmazottjai, kik 1907. év óta szolgálnak, a jelenlegi szabályzatban megállapított fizetési osztályban, az 1914-ik évi január 1-től járulag a szabályzatban megállapított második fizetési osztályba soroztatnak be.

Miről a városi Tanácsot az iratok kapcsán értesíti.

26. Gyarmathy István kérvénye az ohati haszonbérleten két új góré építésének elrendelése iránt.

Határozat.

230/11,884—1914. bkgy.

A közgyűlés a városi Tanácsnak a jog- és pénzügyi bizottság véleményével egybehangzóan javaslatát elfogadásával engedélyt ad arra, hogy a belső ohati bérleten két új góré létesítsék, s a régi nagy góré elbontásából kikerülő anyagokból a régi kisebb góré kijavítsák; ezen munkára széles körben közre teendő versenytárgyalás tartását rendeli el és pedig a városi mérnöki hivatal által beterjesztett terv és költség kimutatás alapján két módozat szerint, vagyis, hogy a vállalkozó szerzi be az összes téglá és tölgyfa anyagot, vagy pedig a város díjtalanul bocsájta vállalkozó rendelkezésére a hortobágyi készletből a téglá és a pallagi készletből a tölgyfaanyagot, mind két módozat

szerint a vállalkozó kereseti követelése 1915. év február 15-én fog kamat nélkül a város által kifizettetni.

Elrendeli továbbá, hogy ezen építkezés költségének fedezésére az 1915. évi költségvetésbe 9568 kor. összeg vétessék fel.

Ezen határozat 15 napi kifüggesztés és határidő letelte után jóváhagyás végett a m. kir. Belügyminiszter urhoz felterjesztetni rendeltetik.

27. Gyöngyösi Viktor felebbezése személyi pótlékának nyugdíjba beszámítása iránti kérvényét elutasító tanácsi határozat ellen.

Határozat.

231/11,897—1914. bkgy.

A közgyűlés a kérelmet nem teljesíti.

Miről a városi Tanácsot az iratokkal értesíti

28. Szabadság iránti kérvények.

Határozat.

237/11,480—1914. bkgy.

A közgyűlés Mező József rajzolónak nyolc heti, Medgyessy Lajosnak 3 havi, Hamar László gyámpénztári ellenőrnek 3 havi, Illéssy Gyula tb. kapitánynak 6 heti, Bruckner Ödön építőmesternek 6 heti, Minóri Géza irnoknak 4 heti, Szöke János irnoknak 6 heti szabadságot engedélyezett.

Miről a városi tanácsot értesíti.

29. Bábaoklevél kihirdetése.

Határozat.

239/10,314—1914. bkgy.

A közgyűlés Kövér Erzsébet oklevelét kihirdeti.

30. Tanácsi előterjesztés a jog- és pénzügyi bizottságban a helybeli gazdasági akadémiának a városunkban felállítandó egyetemhez kapcsolása tárgyában a m. kir. kormányhoz felirat intézése iránt tett indítvány folytán.

Határozat.

196/1914. bkgy.

A közgyűlés kimondja, hogy ez irányban úgy a vallás- és közoktatási-, mint a földművelési miniszter urakat megkeresi.

Miről a városi Tanács az iratok kapcsán értesítettik.

2. Ugyanaz a jog- és pénzügyi bizottságban a Budapestről elhelyezni tervezett m. kir. Kertészeti Intézetnek városunkban elhelyezése tárgyában, a m. kir. kormányhoz felirat intézése iránt tett indítvány folytán.

azután csatlakozzék be a jelenlegi vágányokhoz. Addig pedig, míg ezen vágányösszeköttetés megépíthető lesz, kimondja, hogy a vasut a meglevő vágányokon, a Simonyi-uton és a Ferencz József-uton fusson be a jelenlegi végállomásra.

A további teendőkkal a városi Tanácsot megbizsa. Miről a városi Tanácsot az iratokkal értesíti.

16. **Ugyanaz** a Debreczeni Közhasznú Munkásházépítő részvénytársaság részére átengedett városi tulajdont képező földek ügyében.

Határozat.

219/11,893—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanácsnak a jog- és pénzügyi bizottság egybehangzó javaslata elfogadásával, a kért területeket, kivéve, mely az országos tanítói árvaház-használatában áll, átengedi 1914. okt. 1-től bizonyos feltételek mellett.

Ezen határozatot 15 napi közzemlére kitenni rendeli és ennek letelte után, az esetleg beérkező felelővel, a m. kir. Belügyminiszter urhoz jóváhagyás végett felterjeszti.

17. **Ugyanaz** a Pásti-utcza rendezése folytán értékelkedési illetékek terhelendő telkek kijelölése iránt.

Határozat.

220/1350—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés kimondja, hogy a Pásti-utca rendezése folytán értékelkedési illetékek terhelendő telkeként a Pásti-utca 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. és 10. számú és a József kir. herceg-utca 19. 22. 24. és 26. sz. telkek vétetnek fel.

Miről a városi Tanácsot értesíti.

18. **Ugyanaz** a jószágigazgatói és műszaki tanácsosi állás szervezése, valamint a szervezeti szabályrendeletnek a kulturtanácsnoki állásra előírt minősítésnek megváltoztatása tárgyában kelt 168—1914. bkgy. sz. határozat folytán.

Határozat.

221/9941—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés ezen ügyet a napirendről leveszi és felhívja a városi Tanácsot, hogy ide vonatkozó javaslatát a június-i rendes közgyűlésen terjessze elő.

Miről a városi Tanács az iratokkal értesítendő.

19. **Ugyanaz** a Schäffer Ferdinánd és neje hagyatékát képező Piacz-utcza 38. sz. és a posta-épület jelenlegi telke közt nyitandó új utca ügyében a 171—1913. bkgy. sz. határozat folytán.

Határozat.

223/11,898—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés az ügyet a június hóban tartandó rendes közgyűlés napirendjére tűzi ki.

Miről a városi Tanácsot értesíti.

20. **Ugyanaz** az állami kisegítő iskola építésére költségek engedélyezése és az iskola helyének kijelölése iránt.

Határozat.

224/11,895—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanácsnak a jog- és pénzügyi bizottság javaslatának elfogadásával, a kisegítő iskola felépítését a Bocskai-téren 640 négyszögöl területen felépített 4200 korona bérnek, mint annuitásnak terhére felveendő kölcsönből bizonyos feltételek mellett.

Ezen határozatot 15 napi közzemlére kitétetni és ennek elteltével jóváhagyás végett a m. kir. Belügyminiszter urhoz felterjeszteni rendeli.

21. **Haranghy György ajánlata** libakerti földjének eladása tárgyában.

Határozat.

225/11,894—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a földet nem kívánja megvenni.

Miről a városi Tanácsot és Haranghy Györgyöt értesíti.

22. **Dr. Márton Kálmán kérvénye** telekeldarabolás engedélyezése iránt.

Határozat.

226/1356—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés kimondja, hogy a telekdarabolást bizonyos feltételek mellett megengedi.

Miről a városi Tanácsot értesíti.

23. **Petőfi dalkör kérvénye** 300 korona évi segély megszavazása iránt.

Határozat.

227/11,683—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés egyszersmindenkorra segélyül 300 koronát szavaz meg a Petőfi dalkörnek.

Miről a városi Tanácsot az iratokkal értesíti.

24. **Debreczeni Gazdasági Egyesület kérvénye** a Magyar Gazdaszövetség 1915. évi országos nagygyűlésének városunkban rendezése tárgyában.

Határozat.

228/11,896—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanácsnak, a gazdasági, jog- és pénzügyi bizottság javaslatával egyezően elhatározza, hogy a Magyar Gazdaszövetséget a város nevében 1915. évben meghívja. Ezen országos gyűlés fogadtatása rendezése és költségére a Debreczeni Gazdasági Egyesület előterjesztésére 10,000, azaz Tízezer korona összeget szavaz meg és elrendeli, hogy ezen összeg az 1915. évi költségvetésbe felvétsék s megbizza a városi Tanácsot, hogy a Magyar Gazdaszövetséget az 1914. évi június 17-én Temesváron tartandó országos gyűlésén Debreczen sz. kir. város nevében meghívja és a további teendők felől intézkedjék

Ezen határozat 15 napi kifüggesztési határidő után, jóváhagyás végett a Nagyméltóságú Belügyminiszter urhoz felterjesztetni rendeltetik.

25. Nyomdai alkalmazottak kérvénye fizetési osztályba sorozásuk iránt.

Határozat.

229/11684—1914. bkgy.

A közgyűlés a városi Tanácsnak a jog- és pénzügyi bizottság javaslatával egybehangozóan tett javaslatát elfogadja és kimondja, hogy a városi nyomdának az alkalmazottjai, kik 1907. év óta szolgálnak, a jelenlegi szabályzatban megállapított fizetési osztályban, az 1914-ik évi január 1-től járulag a szabályzatban megállapított második fizetési osztályba soroztatnak be.

Miről a városi Tanácsot az iratok kapcsán értesíti.

26. Gyarmathy István kérvénye az ohati haszonbérleten két új góré építésének elrendelése iránt.

Határozat.

230/11,884—1914. bkgy.

A közgyűlés a városi Tanácsnak a jog- és pénzügyi bizottság véleményével egybehangozóan javaslatát elfogadásával engedélyt ad arra, hogy a belső ohati bérleten két új góré létesíttessék, s a régi nagy góré elbontásából kikerülő anyagokból a régi kisebb góré kijavíttassék; ezen munkára széles körben közre teendő versenytárgyalás tartását rendeli el és pedig a városi mérnöki hivatal által beterjesztett terv és költség kimutatás alapján két módoszat szerint, vagyis, hogy a vállalkozó szerzi be az összes téglá és tölgyfa anyagot, vagy pedig a város díjtalanul bocsájtja vállalkozó rendelkezésére a hortobágyi készlethől a téglá és a pallagi készlethől a tölgyfaanyagot, mind két módoszat

szerint a vállalkozó kereseti követelése 1915. év február 15-én fog kamat nélkül a város által kifizettetni.

Elrendeli továbbá, hogy ezen építkezés költségének fedezésére az 1915. évi költségvetésbe 9568 kor. összeg vétessék fel.

Ezen határozat 15 napi kifüggesztés és határidő letelte után jóváhagyás végett a m. kir. Belügyminiszter urhoz felterjesztetni rendeltetik.

27. Gyöngyösi Viktor felebbezése személyi pótlékának nyugdíjba beszámítása iránti kérvényét elutasító tanácsi határozat ellen.

Határozat.

231/11,897—1914. bkgy.

A közgyűlés a kérelmet nem teljesíti.

Miről a városi Tanácsot az iratokkal értesíti

28. Szabadság iránti kérvények.

Határozat.

237/11,480—1914. bkgy.

A közgyűlés Mező József rajzolónak nyolc heti, Medgyessy Lajosnak 3 havi, Hamar László gyámpénztári ellenőrnek 3 havi, Illéssy Gyula tb. kapitánynak 6 heti, Bruckner Ödön építőmesternek 6 heti, Minóri Géza irnoknak 4 heti, Szöke János irnoknak 6 heti szabadságot engedélyezett.

Miről a városi tanácsot értesíti.

29. Bábaoklevél kihirdetése.

Határozat.

239/10,314—1914. bkgy.

A közgyűlés Kövér Erzsébet oklevelét kihirdeti.

30. Tanácsi előterjesztés a jog- és pénzügyi bizottságban a helybeli gazdasági akadémiának a városunkban felállítandó egyetemhez kapcsolása tárgyában a m. kir. kormányhoz felirat intézése iránt tett indítvány folytán.

Határozat.

196/1914. bkgy.

A közgyűlés kimondja, hogy ez irányban úgy a vallás- és közoktatási-, mint a földmívelési miniszter urakat megkeresi.

Miről a városi Tanács az iratok kapcsán értesítettik.

2. Ugyanaz a jog- és pénzügyi bizottságban a Budapestről elhelyezni tervezett m. kir. Kertészeti Intézetnek városunkban elhelyezése tárgyában, a m. kir. kormányhoz felirat intézése iránt tett indítvány folytán.

Határozat.

197/11,887--1914. bkgy.

A közgyűlés elhatározza hogy, a m. kir. földmivelésügyi miniszter ur feliratban kéressék fel aziránt, hogy a. m. kir. kertészeti intézetet városunkban helyezze el.

Miről a m. kir. földmivelésügyi miniszter ur felirattal értesítettik.

240/1914.

A tárgysorozatba felvett ügyek letárgyalása után elnöklő főispán ur törvényben gyökerező jogánál fogva Dr. Komlóssy Pál II. o. rendőrkapitányt I. o. tb. rendőrkapitánnyá, Illéssy Gyula I. o. rendőrfogalmazót pedig tb. II.-od rendőrkapitánnyá nevezi ki.

241/1914. bkgy.

Minthogy a tárgysorozat kimerítettett, elnöklő főispán a bizottsági tagok érdeklődését annak köz-hírré tétele mellett, hogy a közgyűlés jegyzőkönyve a f. hó 30-ikán d. u. 3 órakor tartandó hitelesítő közgyűlésen fog meghitelesített, a közgyűlést este 1/28 órakor berekeszti.

Szabályrendelet**a házi szemét gyűjtése és kifuvározása tárgyában.**

1. §.

Debreczen sz. k. város beépített városrészei a tanítói árvaháztól a M. Á. V. állomásig, továbbá az Apaffi- és Hajnal-utcáktól a Hatvan- és Mester-utcák végéig egységes köztisztasági körzetbe foglaltnak.

2. §.

Az ezen köztisztasági körzetben levő összes köz- és magánlakásokban, irodai, üzleti és egyéb helyiségekben összegyűlő házi szeméttel ezen szabályrendelet életbelépésétől kezdődőleg a városi köztisztasági és fuvarozási vállalat rendelkezik, s ezen szemétnak legalább minden második napon való elfuvarozása e vállalat joga és kötelessége.

3. §.

Házi szemét alatt a konyhai hulladékok, a lakásokban, irodai és üzleti helyiségekben, lépcsőkön és az udvarokban összesepert por és falevél értendők, továbbá mindennemű fűtési anyag-hulladék, a lakásokhoz tartozó pincék, faskamrák és padlások söpredéke, valamint a szalmazsákok elhasznált anyaga végül a lakásokban származó üveg és cserép törmelék is. Ezen üveg és cserép törmelék azonban az előbb felsorolt szemét nemüektől — a házi szemét értékesíthetése céljából — el-

különített ládába gyűjtendő, melyet a vállalat időnként külön erre a célra alkalmazott kocsin köteles elszállítani.

4. §.

Házi szemétnak nem tekinthetők: az építési anyag törmelékek, fal és tető-törmelékek, az udvarokon összegyűlt hó, jég és sár, kerti- és gyártásból származó hulladékok, az üzleti helyiségben származó forgács, göngyölő anyag, gyökérfélék és más nagy teriméjű árú hulladékok, valamint az istálló trágya és az állati hullák sem. Az ilyen hulladékok elfuvaroztatása is a felek kívánatára a köztisztasági és fuvarozási vállalat által eszközölhető ugyan előzetes bejelentés és a városi tanács által évről-évre megállapítandó mérsékelt díjak lefizetése után. Azon felek azonban, akik nem a városi vállalat által fuvaroztatják az ilyen házi szemétnak nem tekintendő hulladékokat, kötelesek azt mindenkor a városi tanács által meghatározandó helyen lerakadni.

5. §.

A házi szemétnak az összegyűjtéséről, kezeléséről és az elszállító kocsikhoz való kiszállításáról a háztulajdonos, illetve annak megbízottja tartozik gondoskodni.

Ha a háztulajdonos, illetve annak megbízottja ezen kötelezettségét másra ruházza, úgy azt a városi köztisztasági és fuvarozási vállalatnál előre köteles bejelenteni, amennyiben, ha ezt előre be nem jelentené, úgy vitás esetekben mindenkor a háztulajdonos a felelős.

6. §.

A házi szemetet lakásonként minden fél köteles fedővel ellátott, a vállalat céljainak megfelelő, esetleg a városi vállalat által beszerzési áron rendelkezésére bocsátandó ládába gyűjteni és azt abban a vállalat szeméthordó kocsijaihoz szállítani, melyeknek megérkezése csengetéssel jeleztetik.

7. §.

Az összegyűjtött házi szemetet a Köztisztasági és fuvarozási vállalat a Piac, Péterfia, Csapó, Kossuth, Szentanna, Hatvan, Széchenyi, Miklós, Deák Ferenc, és Hunyadi-utcákról köteles minden nap, a többi utcákról pedig legalább minden másodnap elszállítani.

Vasárnap és a több napos ünnepek első nap délutánján a szemétszállítási munka szünetel. A szállítás április hó 1-től szeptember hó 1-ig reggel 5 órakor a többi hónapokban reggel hat órakor veszi kezdetét.

8. §.

A házi szemét kihordásáért egy évre az előző évi házbérjövédelmi adó kivetése céljából

megállapított nyers házbérjövedelem $\frac{3}{4}\%$ -át köteles a háztulajdonos fizetni, de az ezen kuleszerint megállapítandó összeg 500 kor.-nál több és 10 kor.-nál kevesebb nem lehet.

9. §.

Ezen $\frac{3}{4}\%$, illetve 500 kor. legmagasabb és 10 kor. legkisebb összegben megállapított illeték az adómentes épületek után is fizetendő. Jogerős pénzügyi hatósági végzéssel igazolt egy évnél tovább tartó laküresedés esetén a háztulajdonos a kivetett szállítási illeték aránylagos részének törlesztését kérheti.

10. §.

A háziszemét kifuvarozásáért járó illeték negyedévenként előre fizetendő be a vállalat pénztárába. Nem fizetés esetén azok a város adóhivatala által közadók módjára hajttnak be.

11. §.

Ezen szabályrendelet életbeléptetésével az 1. §-ban megállapított körzetben, minden háztulajdonos köteles a telkén levő szemét gödröt betömetni

12. §.

Azon háztulajdnos, illetve annak megbizottja a ki a fenti szabályrendelet 4., 5., 6. és 11. §-ában megállapított kötelezettségének eleget nem tesz, kihágást követ el és 100 kor.-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetettik.

13. §.

Amennyiben pedig a köztisztasági és fuvarozási vállalat azon kötelezettségének, hogy a házi szemetet minden nap, illetve minden második nap kiszállítani tartozik, eleget nem tesz, úgy a köztisztasági vállalat ezen cselekménye kihágást képez, s ezért a vállalat intézője vagy helyettese, illetve a vállalat mulasztást elkövető alkalmazottja is 100 kor.-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntethető.

14. §.

Ezen szabályrendeletbe ütköző kihágások felett első fokban a rendőrfőkapitányság, II. fokban a városi tanács, III. fokban pedig a m. k. belügyminiszter bíraskodik.

15. §.

Ezen szabályrendelet kormányhatósági jóváhagyás és kihirdetés után lép életbe.

M. kir. földmivvelésügyi miniszter.

48,100/III-A-1. szám.

Körrendelet.

Valamennyi városi és vármegyei törvényhatóságnak.

Kérdés merülvén fel aziránt, hogy a bélyegzetlen, illetve hamisított bélyeggel áruba bocsátott husok elkobzása minő szabályok szerint történnék s az ilyen hus elkobzás után minő elbánásban részesíttessék, erre vonatkozólag — az Országos állategészségügyi Tanács szakvéleményének maghallgatása után — mihez tartás és megfelelő eljárás végett a következőkről értesitem a közönséget:

Az ilyen husok elkobzására és az azokkal való további elbánásra nézve a husvizsgálat tárgyában 54,300—908. szám alatt kiadott itteni rendelet 86. §-a közelebbi intézkedéseket nem tartalmazván, e részben általában az 1888. VII. t.-c. 155. §-ának rendelkezései tekintendők irányadóknak. Mindazonáltal az ilyen husok emberi élelemre csak az esetben értékesíthetők, ha nem lettek az idézett rendelet 114. §-ának harmadik kikezdésében megállapítottaknál kisebb részekre földarabolva, ha az egyes darabokban az illető testrészek nyirokcsomói feltalálhatók s ha az utólagosan foganatosított husvizsgálat alapján közfogyasztásra alkalmasaknak találtattak.

Ez esetben is azonban az ilyen származásoknál fogva csekélyebb értékűeknek tekintendő husok értékesítése *csakis hatósági husszékekben való árusítás útján* történhetik. Az értékesítés alapján befolyó vételárból a hatósági husszék használatáért fizetendő díjak levonása után fennmaradó összeg pedig az 1901. XX. t.-c. 23. §-ában megjelölt célokra fordítandó.

Ha azonban az 54,300—1908. számú rendelet 86. §-a alapján elkobzott husok az ezen rendelet 114. §-ának 3-ik kikezdésében jelzettnél kisebb darabokra lettek felaprítva, illetve, ha az egyes darabokban az illető testrészek nyirokcsomói már fel nem találhatók s így az utólagos husvizsgálat sikeres megejtésének alapfeltételei hiányoznak, úgy az esetben, ha az ilyen husok a fent jelzett korlátozással sem bocsáthatók emberi fogyasztásra, hanem azok a többször hivatkozott rendelet 88. §-ában előirt elbánás alá veendőek.

Továbbá még azon kérdés is intéztetett hozám, hogy az 54,300—1908. számú rendelet 114. §-ában előirt mintából eltérő igazolvánnyal idegen helyről behozott, bélyegzetlen hus a behozó mézárosnak saját székéből korlátozás nélkül leendő kimérésre kiadható-e.

Erre vonatkozólag közlöm, hogy az ilyen hus, a hivatkozott rendelet 86. §-a alapján szintén minden esetben elkobzandó. Az értékesítés

tekintetében pedig a jelen rendeletben foglalt szabályok tekintendők irányadóknak.

Budapest, 1914 május 15.

A miniszter helyett:

Baróthy s. k.,
allamtitkár.

Az öntözés, mint az aszály elleni küzdelem eszköze.

Irta: Dr. Hegedüs István, aljegyző tb. tanácsnok.

(Folytatás.)

Arizona állam földje a terméketlen sivatagzónához tartozott s összes flórája a ház magaságra nőtt Cerenis giganteus, a Fouquieria splendens órtás kaktuszok, a Viznaga, Opuncia, Aloe és Yuccapálma tövén a sárgászöld törpe kutyatej s néhány gyomnövény tenyészett mindaddig, míg a Salt River völgyében épített völgyzáró gát zsilipjein keresztül ömlő viz 200,000 acre földet nem változtatott földi paradicsommá, ahol a legváltozatosabb növénytermeléssel intenzív állattenyésztés üzetik s e vidékeket kis távolságra egymástól narancs-, füge- és citromligetek oázisai tarkítják.

A Salt River völgyzáró gát víztömegének sulyenergiája és a hegyekből előtörő folyók vizesése turbinákkal villanyáramot fejleszt s e villanyáram a kavicsba furott ártézi kutakból állandóan emeli az altalaj vizét. A viz így szaporítja magamagát.

Az amerikai farm a tenyészállatoknak friss vizet adó ártézi kut vagy szélkerék nélkül alig képzelhető el. Szerencsések a farmerek e téren is, mert nekik az ártézi kut felényibe sem kerül, mint az alföldi gazdáknak.

A Californiai Sacramento folyó két oldalán két millió acre föld öntözési vízművei most készülnek. E vízmű egyike lesz a legnagyobb szabásuaknak, mellyel a tavaszi romboló áradások, 7 gyűjtőmedencébe felfogva, elhárítatnak; a folyamvölgy 200 mértföld széles területe tétetik öntözéssel termővé, a szikes területek sziktele nités végett alagsöveztetnek. A főcsatornák hajózhatók lesznek.

Ott, ahol sok a szikes talaj, azokat alagsövezéssel javítják meg, illetve teszik termővé. Ugyanis kísérletekkel beigazoltatott, hogy a növények sok alkálit bírnak meg, ha az a talajban egyenletesen van elosztva, míg ha a föld felszínén kivirágzik, a növényzetet tönkretesz. Ha pedig a rendes öntözés alagsövezéssel van kombinálva, a víz a porosus csöveken elfolyik s a talajból kimossa, eloszlatja a sziksót s ezáltal nagy kiterjedésű oly területek válnak alkalmassá a termelés számára, melyek a produktív mező-

gazdasági művelés számára ugyyszólván hozzáférhetetlenek voltak. Az amerikai mezőgazdaság firamszerű gyors fejlődésének, amint a felsorolt példák mutatják, alapja nemcsak az óriási föld terület mély talajának humuszban gazdag östermő ereje, hanem az öntözés is, mely a szövetségi állam birtokpolitikájának legsikeresebb eszköze. Coloradó államban, a most bujatermékenységgű Riverside, a Santa-Anna-River öntözési vízműve nélkül még ma is kulturátlan, terméketlen, sivatagszerű, lakatlan pusztaság volna.

Amerika ifju mezőgazdaságának megizmosodása e téren is igen sokat köszönhet a kísérleti állomásoknak, melyek az öntözési rendszereket különböző talajokon állandóan tanulmányozták s a különféle gazdasági kulturnövények termelésére bevált legalkalmasabb öntözési módokat népszerűsítik és terjesztik a farmerek között.

Néhány év óta a kísérleti állomások vascsövek lefektetésével kísérleteznek. Az öntöző csatornahálózatot a vízmedencék fából készült nagy vezető csatornáin keresztül táplálják, mely vezető csatornák dombokon és hegyeken, alagutakon, mélység fölött, aquaductokon keresztül vezetnek az öntözendő területhez. A földszáncokkal szegélyezett siktáblák alatt vascsőhálózat van lefektetve, melynek felszínre vezető csőnyílásai elzárhatók és nyithatók. Ezen öntözési mód bár költséges befektetést igényel, de általa a legideálisabb árasztás érhető el, mert az eddigi árasztásnál kevesebb vizet fogyaszt s mégis egyenletesebben nedvesít. E vascsőhálózat felszínre vezető csőnyílásai két méter magas T betűhöz hasonló csövekkel szerelhetők fel, mely csövek felül egy-egy vízszintesen lefektetett, szűkülő nyílással bíró S alakú centrifugális körforgás végzésére alkalmas kétágu csövekben végződnek s ezek a beáramló vizet, annak nyomásától hajtva, esőszerűen szórják szét. Ezen öntözési mód a sűrűn vetett növényfélék, tehát takarmány- és lisztesnövények öntözésére kiválóan alkalmas.

Washington államban, a Kaszkad hegységtől keletre, Chelan County déli részén terem a világ legszebb almája, körtéje, barackja, cseresznyéje. A „Wenatchee Water Power Co.“ mielőtt az öntözési vízművet létesítette, egy acre föld örök ára 10 dollár volt, míg ma, midőn ezer és ezer waggon hordja az ott termelt gyümölcsöket a nagy városok piacaira, egy acre föld ára 1200 – 1500 dollár. A Washington államban működő öntöző szövetkezetek mind meggazdagodtak, de meggazdagodott az öntözött vidékek népe is.

A „Gase Producer Irrigation Plant“ telep, White Bluffs mellett, percenként a Columbia folyóból 5000 gallon vizet emel 80 láb magassá, mely viz hat mértföldes csövezetekben folyik az öntözendő vidékre.

Californiában San Franciscó és Los-Angeles

között a kietlen sivatag helyén, hol egykor a kaktusz tűzszínű s a yuccapálma fehér harang virága viritott, ma narancs- és citromligetek között robog a vonat. Itt is csatornán vezetik a vizet a messze hegyek forrásaiból. A csatornázás Californiát, melynek az öntözésre mély és növény-tápanyagokban gazdag talaja az öntözésre kiválóan alkalmas, paradicsommá varázsolta, zöldség-félékkel bevetett hatalmas tábláin, óriási kiterjedésű gyümölcsösein füge- és banánaültetvényein a csatorna vize cementmedrű patakokban folydogál keresztül-kasul úgy, amint azt az ültetvény, illetve művelési módja kívánja. Itt már a szorosan vett mezőgazdasági művelésről és termelésről fokozatosan áttérnek a kerti termelésre.

Az Unio azon területén, hol az aszály elleni küzdelemben a dry farminggal nem boldogulnak eléggé, fokozatosan és egyre nagyobbodó arányokban térnek át az öntözésre. A fokozódó természetes szaporodás s a növekedő bevándorlás s a művelés alatt álló területek terméshozamának öntözés által fokozását követeli. Azon területek, melyek öntözésének természeti feltételei megvoltak és pedig a talaj mélysége és növény-tápláló alkatrészekben való gazdagsága, egyszerűs mind a fogyasztó piacok közelsége, vagy olcsó és jó közlekedési viszonyok miatt a birtoktestek földjára magas, ott legtöbb öntözési vízművet létesítettek a magánosok és az érdekelt farmerek szövetei. Hol a természeti és közgazdasági feltételek kevésbé voltak kedvezőek, de mégis az öntözési vízművet létesítő vállalkozás nyereséggel kecsegtetett, ott nagy tőkékkel rendelkező társaságok alakultak a vízművek létesítésére és pedig az United States Reclamation Service, az United States Indian Service, a Carey act stb., mely vállalatoktól a legszegényebb farmer is olcsón megvásárolhatja az öntöző vizet birtoka számára.

Az Egyesült Államok nagy részében aszályos, szárazföldi éghajlat uralkodik és pedig Colorado, New-Mexico, Montana, déli és északi Dakota, Nebraszka, Idaho, Oregon, Kansas, Washington, Utah, Oklahoma és Texas államokban. Oly államokban tehát, melyekben az aszály uralkodik és magánosok, birtokosszövetkezetek s vállalkozók a kevésbé kedvező természeti és közgazdasági feltételek mellett öntözési vízművek létesítésére nem vállalkoznak, ott ismét maga az Unio tette agrárpolitikája feladatává a hidrotechnikai művek kiépítését a vasut építési politikájához hasonlóképen. Amily arányban csökken a vízműépítési magánvállalkozás, ugyanolyan arányokban siet az Unio farmerei támogatására. Miután pedig most már a költségesebb területekre kerül a sor, az állam egyre nagyobb szabású feladatok megoldása előtt áll.

Körülbelül a magyar Alföld területe, 13·6 millió hektár az a terület, melynek a fokozatosan létesítendő vízművekkel öntözése ujabban tervbe vétetett. Az állam által ezideig létesített vízművek a létezőknek ez idő szerint alig 20%-át teszik. A most elkészült tervek szerint az öntözött terület a terv végrehajtásáig évenként 2 millió hektárral gyarapodik. Az első 2 millió hektár terület öntözéséhez 480 km. fő-, 8000 km. hosszú mellécsatornák és megfelelő tápláló fő- és mellékárkok szükségesek. A vizet a hegyek völgyzárógátakkal elsáncolt óriási vízfogó medencéi szolgáltatják a beléjük összegyűjtendő források és patakok vizéből. A medencék vize villany áramfejlesztő turbinákat hajt s a szükséghez képest szabályozható mennyiségben ömlik a fő- és mellécsatornákon át az öntöző árkokba s egy termelési ciklus alatt 300 mm. vígréteggel lesz képes elborítani a 2 millió hektárt, melyen 14,000 szárazságtól sujtott farm változik át zöldelő kertté. Lehet-e ennél szebb állami feladat, mint néhány csatahajó árából sok százezer család jólétét, gazdagodását és boldogságát évszázadokon át biztosítani, mert hiszen a célok millióinak eredője az az örök cél, hogy a hölcsők és koporsók között vándorló emberiség utairól a töviseket irtsuk.

Az Unio nem kíván az általa létesített vízműveken a magánvállalkozókéhoz hasonló arányban nyereszkesedni, de rá sem fizet. A farmereknek, a bekerülési költség arányában, mérsékelt áron adja a vizet. Az állam politikai haszna az öntözési vízművek létesítéséből a népesedés, közgazdasági haszna pedig az, hogy a jómódu farmerek birtokai földjára emelkedésével egyenes arányban nő adóbevétele.

A gabonatermő vidékek öntözésére átlag 300 mm. víz van rendszerint előirányozva, mert hiszen a víz mennyiség a csapadék mennyiségétől, eloszlásától, tehát gyakoriságától, továbbá a talaj természetétől s a növény vízszükségletétől függ. A gabonafélék kis lombzatuk miatt életműködésükkel aránylag kevés vizet párologtatnak. A gabonafélék vízfelszívó képessége nagy s így esőből, öntözésből huzamosabb időre képesek a vizet felraktározni. Áteresztő laza talajon a vegetáció alatt gyakrabban kell öntözni, mint kötött talajon. Azt is tapasztalták a farmerek, hogy ha egyik évben bővebben öntöztek, úgy a következő év vízszükséglete kevesebb. A gabonaféléket száraz ősszel és tavasszal szokás öntözni, mert a virágzás és magképződés ideje alatt az öntözés rendszerint szünetel. Az öntözés, gabonaféléknél az árasztó és ritkábban áztató rendszerrel történik, mert a gabonafélék rendszerint kis eséssel bíró sík területen termeltetnek.

Az árasztó rendszerű öntözés kezelése igen egyszerű. A terület alacsony földszáncokkal sze-

gélyezésén kívül csak kisebb rónázást igényel, mert a gabonatermő talaj rendszerint sík felülettel bír. Lassabban nedvesedő kötött talajnak kellő mélységre megáztatására mondhatni, hogy az árasztás az egyedüli és legjobb rendszer. Főelőnye, hogy a talajból feloldott anyagot nem mossa el, mint a csörgedeztetés. Előnye az is, hogy a kártékony, szapora mezei egeret s más állatokat, rovarokat kipusztítja s ezáltal a vetést sok ellenségétől szabadítja meg. Az árasztó rendszerrel védekezhetni fagy ellen is, ha az egész vizréteg meg nem fagyása bizonyos. De ehez persze sok víz kell.

Réteken az árasztást csak addig üzik, míg a növényzet alacsony, mert a magas fű értékét az árasztás az iszaplerakódás által csökkenti. Miután a csörgedeztetés méterenként legalább egy centiméter esést kíván, sík területen bár a kötött talajt kissé lehüti s a csörgedeztetésnél valamivel több vizet fogyaszt, mégis sokoldalú előnyeiért legjobban kedvelik az árasztást.

Az áztató rendszer a talaj felszívó képességén alapszik. A víz nem a talaj felületén át, hanem a hajcsövesség folytán oldalt, a duzzasztó zsilipes árkok falán keresztül jut a talajba. Kis esésű területeken szokták alkalmazni. Minthogy trágyázó értéke nincsen, használata kevésbé kiterjedt, mint a trágyázó árasztási rendszeré. A ritka sorokba ültetett konyhakerti és kapásnövényeknél alkalmazzák leginkább és pedig eséssel bíró talajon a barázdás rendszer szerint, mint a mi bolgár kertészeink. Előnyeként felemlíthető, hogy az áztató öntözés után a talaj felszíne nem cserepesedik meg. Ez az előny csak a ritkán vetett, illetve ültetett növényeknél van meg s alig van jelentősége a sűrűn vetett, tehát árnyékos növényeknél.

A tengeri öntözése áztató, illetve barázdás rendszerrel történik, míg a misling ezzel nem öntözhető, hanem árasztó és csörgedeztető rendszerrel.

A lucerna, az Alföld e megbecsülhetetlen takarmánynövénye s más takarmánynövényfélék, szintén árasztó és csörgedeztető rendszer szerint öntöztetnek. A talaj felszínéhez közel áramló talajvizből a lucerna mélyre nyúló erős gyökérzete által még szárazság esetén is táplálkozni képes. Mivel az aszályos éghajlat uralma alatt a talajviz rendszerint mélyre huzódik, ily vidéken, dacára annak, hogy a lucerna a szárazság ellen kevésbé érzékeny s az állandó nedvesség kiöli, mégis a mérsékelt, de gyakori öntözés iránt igen hálás. Idahóban 5—7-szer kaszálják s kaszálás után holdanként 200—250 köbméter vízzel öntözik.

A csörgedeztető rendszer, mely a ritka sorvetésű dohány, tengeri, répa, szőlő, komló és gyümölcsös öntözésénél van leginkább elterjedve,

sík vidéken költséges rónázást igényel s ezért, bár az árasztásnál kevesebb vizet fogyaszt, rendszeren drágább az árasztó rendszerénél. Minthogy a vízszintes folyókák kimérése csak pontos műszerekkel történhet s azok jókarban tartása és az öntözés sok gondot, fáradságot, szakértelmet igényel, csakis magasabb képzettségű gazdáknak való. Mindezek miatt az árasztórendszerü öntözés olcsósága, egyszerűsége, trágyázó képessége miatt a csörgedeztető rendszerénél alföldi viszonyainkhoz inkább alkalmazkodik s megfelelőbb.

A rizstermelés például el sem képzelhető árasztó öntözés nélkül. Kötött talajon, ha a nyári éghajlat elég meleg, a rizs mindenütt termelhető. Hazánkban ez idő szerint alig 1—2000 holdon termelik, de ha valamikor az Alföldet csatornák vize öntözi, termelésére nagy jövő vár. Az Alföldön a rizsnek megfelelő kötött talaj rendelkezésre áll, a szeptember hónap, melynek közepére a rizs beérési ideje esik, elég meleg és mert a rizs állandóan sekély vízzel borított talajt kíván, termeléséhez csupán a víz volna szükséges. A rizstermelés sok vizet igényel. Vetés után, ha a gyökérzete megerősödött, 10 cm. s növéseivel arányban 20—35 cm. vizréteget kíván. Ily öntözés pedig csakis az árasztó rendszerrel történhetik. Miután csigák és vizi rovarok már a rizsmagot s a zsenge növényt is megtámadják, ezeknek kiirtása végett szükséges a vizréteg többszöri lecsapolása s az ültetmény rövid időre szárazzá tétele. Ily szárazzá tétel ideje a gyomok irtására is legalkalmasabb. A rizstermelés tehát állandóan és pedig sok vizet igényel. Alföldünkön holdanként átlag 20 q. rizs terem, mely osztja a magyar buza kiváló minőségét s e tekintetben az olaszországit megelőzi. Az elmondottakból megállapítható tehát, hogy az Alföld öntözése esetén a legnagyobb szerep az árasztó rendszerre vár.

Hol a talajnak méterenként egy centiméter esése meg van, alkalmazható a rétöntözésnél is a csörgedeztető rendszer, de ahol mint az Alföld legnagyobb részén, hiányzik a minimális lejtés is, mely a vizet sulya által hajtja, legcélszerűbb az árasztó rendszer, mert a rét tömött gypszöve nagyobb mennyiségű s huzamos öntözést kíván. Alföldünkön a legjobb széna ma is ott terem, hol a Tisza őszi-tavaszi áradása a mély fekvésű rétek nedvesítéséről, sőt trágyázásáról is jószántából gondoskodik és pedig épen jókor, midőn a tenyészetet téli álmából a tavaszi verőfény megújulásra még nem serkentette s a rét növényzete legkisebb a fejlődést hátráltató vagy kárt okozó hatás nélkül fosztható meg a levegőtől. A víz alatti rét növényzete a tavaszi meleg napsütésre sem indul fejlődésnek, mert ezt a víz által lehűtött talaj akadályozza meg.

Az Alföld jövődöbéli mezőgazdaságára nézve

gélyezésén kívül csak kisebb rónázást igényel, mert a gabonatermő talaj rendszerint sík felülettel bír. Lassabban nedvesedő kötött talajnak kellő mélységre megáztatására mondhatni, hogy az árasztás az egyedüli és legjobb rendszer. Főelőnye, hogy a talajból feloldott anyagot nem mossa el, mint a csörgedeztetés. Előnye az is, hogy a kártékony, szapora mezei egeret s más állatokat, rovarokat kipusztítja s ezáltal a vetést sok ellenségétől szabadítja meg. Az árasztó rendszerrel védekezhetni fagy ellen is, ha az egész vízréteg meg nem fagyása bizonyos. De ehhez persze sok víz kell.

Réteken az árasztást csak addig üzik, míg a növényzet alacsony, mert a magas fű értékét az árasztás az iszaplerakódás által csökkenti. Miután a csörgedeztetés méterenként legalább egy centiméter esést kíván, sík területen bár a kötött talajt kissé lehüti s a csörgedeztetésnél valamivel több vizet fogyaszt, mégis sokoldalú előnyeiért legjobban kedvelik az árasztást.

Az áztató rendszer a talaj felszívó képességén alapszik. A víz nem a talaj felületén át, hanem a hajcsövesség folytán oldalt, a duzzasztó zsilipes árkok falán keresztül jut a talajba. Kis esésű területeken szokták alkalmazni. Minthogy trágyázó értéke nincsen, használata kevésbé kiterjedt, mint a trágyázó árasztási rendszeré. A ritka sorokba ültetett konyhakerti és kapásnövényeknél alkalmazzák leginkább és pedig eséssel bíró talajon a barázdás rendszer szerint, mint a mi bolgár kertészeink. Előnyeként felemlíthető, hogy az áztató öntözés után a talaj felszíne nem cserepesedik meg. Ez az előny csak a ritkán vetett, illetve ültetett növényeknél van meg s alig van jelentősége a sűrűn vetett, tehát árnyékos növényeknél.

A tengeri öntözése áztató, illetve barázdás rendszerrel történik, míg a misling ezzel nem öntözhető, hanem árasztó és csörgedeztető rendszerrel.

A lucerna, az Alföldön megbecsülhetetlen takarmánynövénye s más takarmánynövényfélék, szintén árasztó és csörgedeztető rendszer szerint öntöztetnek. A talaj felszínéhez közel áramló talajvizből a lucerna mélyre nyúló erős gyökérzete által még szárazság esetén is táplálkozni képes. Mivel az aszályos éghajlat uralma alatt a talajviz rendszerint mélyre huzódik, ily vidéken, dacára annak, hogy a lucerna a szárazság ellen kevésbé érzékeny s az állandó nedvesség kiöli, mégis a mérsékelt, de gyakori öntözés iránt igen hálás. Idahóban 5—7-szer kaszálják s kaszálás után holdanként 200—250 köbméter vízzel öntözik.

A csörgedeztető rendszer, mely a ritka sorvetésű dohány, tengeri, répa, szőlő, komló és gyümölcsös öntözésénél van leginkább elterjedve,

sík vidéken költséges rónázást igényel s ezért, bár az árasztásnál kevesebb vizet fogyaszt, rendszeren drágább az árasztó rendszerénél. Minthogy a vízszintes folyókák kimérése csak pontos műszerekkel történhet s azok jókarban tartása és az öntözés sok gondot, fáradságot, szakértelmet igényel, csakis magasabb képzettségű gazdáknak való. Mindezek miatt az árasztórendszerű öntözés olcsósága, egyszerűsége, trágyázó képessége miatt a csörgedeztető rendszerénél alföldi viszonyainkhoz inkább alkalmazkodik s megfelelőbb.

A rizstermelés például el sem képzelhető árasztó öntözés nélkül. Kötött talajon, ha a nyári éghajlat elég meleg, a rizs mindenütt termelhető. Hazánkban ez idő szerint alig 1—2000 holdon termelik, de ha valamikor az Alföldet csatornák vize öntözi, termelésére nagy jövő vár. Az Alföldön a rizsnek megfelelő kötött talaj rendelkezésre áll, a szeptember hónap, melynek közepére a rizs beérési ideje esik, elég meleg és mert a rizs állandóan sekély vízzel borított talajt kíván, termeléséhez csupán a víz volna szükséges. A rizstermelés sok vizet igényel. Vetés után, ha a gyökérzete megerősödött, 10 cm. s növéssével arányban 20—35 cm. vízréteget kíván. Ily öntözés pedig csakis az árasztó rendszerrel történhetik. Miután csigák és vizi rovarok már a rizsmagot s a zsenge növényt is megtámadják, ezeknek kiirtása végett szükséges a vízréteg többszöri lecsapolása s az ültetmény rövid időre szárazzá tétele. Ily szárazzá tétel ideje a gyomok irtására is legalkalmasabb. A rizstermelés tehát állandóan és pedig sok vizet igényel. Alföldünkön holdanként átlag 20 q. rizs terem, mely osztja a magyar buza kiváló minőségét s e tekintetben az olaszországit megelőzi. Az elmondottakból megállapítható tehát, hogy az Alföld öntözése esetén a legnagyobb szerep az árasztó rendszerre vár.

Hol a talajnak méterenként egy centiméter esése meg van, alkalmazható a rétöntözésnél is a csörgedeztető rendszer, de ahol mint az Alföld legnagyobb részén, hiányzik a minimális lejtés is, mely a vizet sulya által hajtja, legcélszerűbb az árasztó rendszer, mert a rét tömött gyepszövede nagyobb mennyiségű s huzamos öntözést kíván. Alföldünkön a legjobb széna ma is ott terem, hol a Tisza őszi-tavaszi áradása a mély fekvésű rétek nedvesítéséről, sőt trágyázásáról is jószántából gondoskodik és pedig épen jókor, midőn a tenyészetet téli álmából a tavaszi verőfény megújulásra még nem serkentette s a rét növényzete legkisebb a fejlődést hátráltató vagy kárt okozó hatás nélkül fosztható meg a levegőtől. A víz alatti rét növényzete a tavaszi meleg nap-sütésre sem indul fejlődésnek, mert ezt a víz által lehűtött talaj akadályozza meg.

Az Alföld jövőbeli mezőgazdaságára nézve

óriási fontosságú és alig méltányolható nagy előny, hogy a Duna és Tisza ősszel és kora tavasszal bir a legnagyobb víztömeggel és a legdusabb iszaptartalommal, mert az öntözés legelső alkelléke a sok víz s ennek óriási, alig értékelhető előnye a dus iszaptartalom, mely nemcsak az öntözött terület földjadarékát fokozza, de egyúttal az évenkénti bő termés biztosítéka is. A növényt tápláló anyagokban leggazdagabb talaj mitsem ér, ha oldó nedvesség híjján a növényzet belőle — mint a kincses ládán éhező fősvény — nem táplálkozik; másrésztől termő erőben szegény, kiélt, sovány talaj mesterséges trágyázás nélkül, iszaptalan vízzel öntözve, nem terem. A víz és a trágya egy a gazdag aratással, a jóléttel, a boldogsággal. És mert az öntözött talaj nagy termést ad, trágyázás nélkül gyorsan kimerülne, a víz értéke tehát iszap tartalmával egyenes arányban fokozódik.

Amennyiben a kevesebb szilárd alkatrészt tartalmazó víz oldó képessége nagyobb, a víz oldó képességének fontossága a szikes és sós területek kimosásánál lép előtérbe, hol a talajnak a növényzet életműködésére károsan ható anyagait könnyebben feloldja, azt magával viszi, esetleg, ha a talaj laza, vízáteresztő, a mélybe sodorja, hol azokat a talajvíz áramlatai szétosztatják. Az pedig a németországi kísérletekkel beigazolt tény, hogy a növény sok alkálit eltűr, ha az a talajban aránylagosan eloszlik s nem gyűl össze a talaj felszínén, mint az Alföldön a sziksó.

Az öntözésre szolgáló víz sohasem lehet egészen tiszta, hiszen a hó- és esővíz köbmétere is tartalmaz 2—3 gramm salétromot és ammóniákat. A források, patakok, folyók vizében már sok ásványi alkatrész és szerves anyag van. A Tisza és Duna vize tavaszi áradáskor köbméterenként 1 kgr. iszapot tartalmaz. A Duna iszapos vizében 3·75 gramm, sőt ennél több az ammóniák, míg nitrogén s foszfor csak igen kevés. A Nilus iszapja 1·80% foszforsavat, a Tisza iszapja 2·50% kálit tartalmaz. Ha számítjuk az évi termés által a talajtól elvont tápanyagokat s a víz trágyázó képességét, az eredmény az, hogy ha a termés által elvont tápláló alkatrészeket öntözéssel kívánjuk pótolni, úgy igen nagy mennyiségű vízre, illetve kevesebb, de igen iszapos vízre van szükségünk. Ily nagy víztömeg gyors mozgása a televény réteg állagát veszélyeztethetné, de semmi esetre sem a rétek sűrűn egymásba fonódó tömött pázsit gyökérszönyegét s a réte televényrétegét. Az előadottak miatt tehát a réteknek iszapos vízzel történő bő trágyázására az Alföldön a lehetőség meg lesz. Ez a körülmény nagy jelentőséget képvisel s a mezőgazdasági fejlődésnek méreteiben alig kiszámítható táj perspektíváját tárja elénk. Az Alföld öntözésének

megvalósulása esetén a rétművelés óriási lendületet vesz s vele együtt az intenzív állattenyésztés. Föllendül a mezőgazdasági ipar. A tehenészet maga után vonja a hussertés fokozott tenyésztését. Az állati trágya szántóföldjeink termőerejét és képességét fokozza, végül mindez az Alföld népét a nemzeti vagyonosodás útjára tereli.

Az esővíz ősszel az erdős, hegyes, hullámos vidékeken csak kistrészen szivárog a talajba, míg nagyrésze a talaj felületen fut végig s a felület televényét feloldja, a bomlásnak induló növényzet s falevél anyagát magába felveszi s ez értékes tápanyagokkal dagasztja a patakot és folyót. A rétek öntözése ősszel nemcsak a talaj víztartalmát, de a rét termő képességét is növeli. Az utolsó sarju le-, illetve betakarítása és legeltetés után kezdhető a rét őszi öntözése s trágyázása és folytatható a körülményekhez képest akár heteken át. Ha az idő kedvező, szikkasztás végett a lecsapolásról is kell gondoskodni, kivált kötött talajon. Ha öntözésközben a hideg beköszöntene, a lecsapolás gyorsan történjen. A jég alatti víz leeresztése után maradó vékony jégréteg védi a rét növényzetét a fagy ellen, de a lassan olvadó vastag jégréteg alatt a tavaszi napsugárra megújuló növényzet levegőtől elzárva megfullad s elpusztul.

Az őszi öntözéssel vízzel és iszappal telített talaj gyorsan fejlődő tömött pázsitot nevel. A kora tavaszi öntözés hosszantartó nem lehet, mert különben a növényzetben kárt okozna. Májustól az öntözés csak akkor fogantatandó, ha a növényzetnek vízre van szüksége. Kaszálás előtt, ha a rét virágozni kezd, a rendes öntözés szünetel s csak egy gyenge árasztás, vagy csörgedeztetés célszerű, egyrészt azért, hogy a széna puhább, helyesebben izletesebb és kellemesebb eledelül szolgáljon, másrészt, hogy a kaszálás könnyebben történhessék a növényzet víztartalmának növekedése miatt. Áteresztő, laza talaj rövidebb időn át nagyobb víztömeggel, kötött talaj hosszabb időn 2—3 napon át kevesebb vízzel öntözendő. A termő erőben gazdag talaj réte gyorsan megújul és bő termést ad. Ilyen rét még lanyházó esős időben is öntözendő. Ha csak 10 cm. vízréteget számítunk, akkor is egy katasztrális hold öntözéséhez 500 köbméter víz kell. Ennyi vizet pedig egy nagy záporosó sem adhat. A csurgó s levezető árkok jókarban tartása a víz gyors levezethetése miatt szükséges.

A rét gyakori bő termésében a talajtól elvont növényi tápanyagok még iszapos vízzel öntözés esetén is hig, vagy érett istálló- és műtrágyával, superfosfáttal, thomassalakkal, vagy vízzel higitott fekáliával, poudrette-el pótolandók, hogy a rét minél dusabb és táplálóbb szénát teremjen, mert a rét termőképessége öntözés esetén is a talaj termő erejétől függ. Sajnos, de

való, hogy az Alföld gazdái a szénát gyűjteni szeretik, de a rétről kazalba rakott szénában elhordott tápanyagokat a talajnak vissza nem adják, pedig, hogy hasonlattal éljek, a tehenet nemcsak fejni, de etetni is kell.

A rét szénája igen értékes takarmány, mert azt úgy a ló, mint a szarvasmarha és juh nagyon szereti épen a benne előforduló sokféle növényfajta különböző ize miatt.

(Vége köv.)

MIRROVAG.

— **Fegyvert tartók figyelmébe.** Felhivatnak mindazok, akik vadászatra használható lőfegyverek birtokában vannak, hogy fegyvereiket az 1914—15. évre június hó folyamán a városi adóhivatalnál (Városháza I. em. 30. sz. szoba) a hivatalos órák alatt — a törvényes következmények terhe mellett — jelentsék be. Városi adóhivatal.

TÓTH GYULA

vaskereskedése Debreczen,

a városháza sarkán.

Konyhaberendezés,
háztartási eszközök.
Peronospora permetezők. Kénpor fuvók. oooooo

Kertipadok és butorok
nagy választékban.

:: TELEFON 29. SZÁM. ::

Mirdetések felvételnek
a kiadóhivatalban.

10,222—914.

Árverési hirdetés.

Debreczen sz. kir. város Tanácsa közhirrre teszi, hogy a város tulajdonát képező alább megnevezett üzlet- és lakhelyiségek bérbeadására a f. évi június hó 23-ik napján azaz kedden délelőtt 9 órakor a Városháza nagytanácstermében nyilvános árverésen fog megtartatni.

1. Piac-utca 26—28. sz. bérházban levő 2., 3., 4., 5. sz. üzlethelyiség. Kikiáltási ár 15,000 korona; 1914. november 1. napjától 1920 április 30. napjáig terjedő időre.

2. A városi zeneiskola épületében (Vár-u 1.) levő Reiter Herman bérletében állott üzlethelyiség. Kikiáltási ár 1000 korona; 1914 augusztus hó 1. napjától 1917 április 30. napjáig terjedő időre.

3. A városi zeneiskola épületében (Vár-u. 1.) levő, a Vár-utcára nyíló üzlethelyiség. Kikiáltási ár 500 korona; 1914 augusztus hó 1. napjától 1917 április hó 30. napjáig terjedő időre.

4. A Simonffy-utca 1. sz. bérházban levő 4. sz. lakás. Kikiáltási ár 1200 korona; 1914 augusztus hó 1. napjától kezdve 1917 április hó 30. napjáig terjedő időre.

Árverés alkalmával a kikiáltási ár 10%-a az árverés napján az árverelő bizottságnál készpénzben leteendő.

Az árverési feltételek a számvevősnél a hivatalos órák alatt (8—1-ig) megtekinthetők.

Kelt Debreczen sz. kir. város Tanácsának 1914 június hó 8-án tartott üléséből.

A városi Tanács.

11,839—914.

Mirdetés.

Debreczen sz. kir. város Tanácsa közhirrre teszi, hogy a város házipénztárának és az általa kezelt alapoknak 1913. évi zárszámadása elkészült, s az az 1886. XXI. t.-c. 17. §-ához képest az 1914. évi június hó 9. napjától kezdődőleg 15 napi közzemlére kitétetett a város számvevői hivatalánál (Városháza I. emelet 9. sz.) ahol is az a hivatalos órák alatt 8—1-ig megtekinthető.

Erről a város adózó lakosságát azzal értesíti, hogy a zárszámadásra vonatkozó netaláni észrevételek a zárszámadást tárgyaló törvényhatósági bizottsági közgyűlés napját megelőzőleg 5 nappal írásban a városi Tanácshoz adhatók be.

Kelt Debreczen sz. kir. város Tanácsának 1914 június hó 8-án tartott üléséből.

A városi Tanács.

